

ΚΩΔΙΚΑΣ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ

ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΑΣ

Απρίλιος 2019

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- ΑΡΘΡΟ 1:** Πεδίο Εφαρμογής
- ΑΡΘΡΟ 2:** Ορισμός και σκοπός της έρευνας
- ΑΡΘΡΟ 3:** Η αξία της ερευνητικής δραστηριότητας, ανεξαρτησία και ευθύνη των ερευνητών
- ΑΡΘΡΟ 4:** Βασικές αρχές ερευνητικής δραστηριότητας
- ΑΡΘΡΟ 5:** Αρχές Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας
- ΑΡΘΡΟ 6:** Υποχρέωση ενημέρωσης πολιτών
- ΑΡΘΡΟ 7:** Τήρηση κανόνων ασφάλειας
- ΑΡΘΡΟ 8:** Σχέσεις μεταξύ ερευνητών
- ΑΡΘΡΟ 9:** Σεβασμός δικαιωμάτων τρίτων
- ΑΡΘΡΟ 10:** Σεβασμός διανοητικής ιδιοκτησίας
- ΑΡΘΡΟ 11:** Έγγραφη δήλωση
- ΑΡΘΡΟ 12:** Χρήση εγκαταστάσεων Πανεπιστημίου
- ΑΡΘΡΟ 13:** Προβολή των ερευνών
- ΑΡΘΡΟ 14:** Απασχόληση μελών ΔΕΠ σε ερευνητικό έργο εκτός Π.Π.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

- ΑΡΘΡΟ 15:** Σκοπός της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας
- ΑΡΘΡΟ 16:** Σύσταση-Θητεία της Ε.Η.Δ.Ε.
- ΑΡΘΡΟ 17:** Πεδίο εφαρμογής-Αντικείμενο της Ε.Η.Δ.Ε.
- ΑΡΘΡΟ 18:** Υποβολή προτάσεων στην Ε.Η.Δ.Ε.
- ΑΡΘΡΟ 19:** Λειτουργία της Ε.Η.Δ.Ε.
- ΑΡΘΡΟ 20:** Διαβούλευση και λήψη αποφάσεων της Ε.Η.Δ.Ε.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

- Άρθρο 21:** Υποχρεώσεις συνεργατών
- Άρθρο 22:** Υποχρεώσεις επιστημονικών υπευθύνων

ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ

- Άρθρο 23:** Αποτελέσματα της έρευνας
- Άρθρο 24:** Έρευνα με αντικείμενο τον άνθρωπο
- Άρθρο 25:** Έρευνα με αντικείμενο ζώα
- Άρθρο 26:** Έρευνα σχετικά με το φυσικό, οικιστικό και πολιτιστικό περιβάλλον

ΒΑΣΙΚΕΣ ΑΡΧΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ ΚΑΙ ΗΘΙΚΗΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΡΘΡΟ 1

Πεδίο Εφαρμογής

Ο παρών Κώδικας εφαρμόζεται σε όλες τις ερευνητικές δραστηριότητες, καθώς και τις δραστηριότητες παροχής εξειδικευμένων υπηρεσιών, προγραμμάτων κατάρτισης ή άλλων επιστημονικών εφαρμογών, που διεξάγονται εντός ή εκτός των χώρων του Π.Π. υπό την ευθύνη του επιστημονικού προσωπικού του, με ή χωρίς χρηματοδότηση.

ΑΡΘΡΟ 2

Ορισμός και σκοπός της έρευνας

Η έρευνα είναι η δημιουργική εργασία η οποία έχει ως στόχο να προάγει την επιστημονική γνώση, την εκπαιδευτική διαδικασία και να συμβάλλει στην εφαρμογή των επιστημονικών δεδομένων. Σκοπός της έρευνας που διεξάγεται στο Πανεπιστήμιο Πατρών (Π.Π.) είναι η προαγωγή της επιστημονικής γνώσης η οποία, μέσω της αξιοποίησής της, συμβάλλει στην ευημερία του κοινωνικού συνόλου και στη βελτίωση της ποιότητας της ατομικής και συλλογικής ζωής.

ΑΡΘΡΟ 3

Η αξία της ερευνητικής δραστηριότητας, ανεξαρτησία και ευθύνη των ερευνητών

1. Η έρευνα που διεξάγεται στο Πανεπιστήμιο Πατρών είναι αναπόσπαστο στοιχείο της ελευθερίας του ερευνητή, και αποτυπώνεται θεσμικά με την κατοχύρωσή της ως αντικείμενο ατομικού δικαιώματος, αλλά και ως αποτέλεσμα της συνταγματικά κατοχυρωμένης ακαδημαϊκής ελευθερίας στο πλαίσιο του Πανεπιστημίου Πατρών.
2. Η ελευθερία της έρευνας διασφαλίζεται από την ανεξαρτησία του Ιδρύματος από πολιτικές και οικονομικές εξαρτήσεις.
3. Ο έλεγχος της ηθικής και δεοντολογίας πραγματοποιείται από την ίδια την ερευνητική κοινότητα, στο πλαίσιο διαδικασιών αυτορρύθμισης και, επιπροσθέτως, με ευθύνη της πολιτείας προκειμένου να εξασφαλίζει ένα πλαίσιο ανεμπόδιστης ανάπτυξης των ερευνητικών πρωτοβουλιών, το οποίο να εγγυάται την ανεξαρτησία της έρευνας.
4. Κατά τη σύναψη μιας συμφωνίας χρηματοδότησης, οι ερευνητές οφείλουν να ελέγχουν και να απορρίπτουν όσους όρους διακυβεύουν την ελευθερία τους κατά τον σχεδιασμό, τη διεξαγωγή ή τη δημοσίευση της έρευνάς τους.

ΑΡΘΡΟ 4

Βασικές αρχές ερευνητικής δραστηριότητας

1. Η έρευνα, βασική και εφαρμοσμένη, ατομική και συλλογική, πρέπει να διεξάγεται με προσήλωση στην επιστημονική αλήθεια, την ακαδημαϊκή ελευθερία, στη ζωή, τη φύση και το περιβάλλον με σεβασμό στην αξιοπρέπεια του ανθρώπου, την προσωπική αυτονομία, την διανοητική ιδιοκτησία και στα προσωπικά δεδομένα.
2. Κατά την έρευνα πρέπει να αποφεύγεται κάθε δυσμενής διάκριση πολιτών κατά εθνική καταγωγή, φυλή, γλώσσα, φύλο, θρησκεία, σωματική ικανότητα και κοινωνικοοικονομική κατάσταση.
3. Οι ορθές ερευνητικές πρακτικές βασίζονται στις θεμελιώδεις αρχές της ακεραιότητας της έρευνας, μεταξύ των οποίων συμπεριλαμβάνονται η αξιοπιστία, η αμεροληψία, η εντιμότητα, οι ίσες ευκαιρίες, ο σεβασμός, η λογοδοσία και η διαφάνεια.
4. Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας οφείλουν να ενημερώνονται οι συμμετέχοντες για τους ενδεχόμενους κινδύνους καθώς και για τα μέτρα προστασίας και ασφαλείας
5. Η λογοκλοπή, η ιδιοποίηση ξένων επιτευγμάτων όπως και η παραποίηση αποτελεσμάτων είναι

ανεπίτρεπτες και υπόκεινται σε κυρώσεις στο πλαίσιο του Κανονισμού του Π.Π..

ΑΡΘΡΟ 5

Αρχές Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας

Όσοι διενεργούν έρευνα σε ανθρώπους πρέπει να είναι ενήμεροι για τις αρχές ηθικής και τους ειδικότερους κανόνες δεοντολογίας που διέπουν το αντικείμενό τους. Οι ερευνητές και οι ερευνήτριες του Π.Π. δεσμεύονται από τις οικουμενικά αναγνωρισμένες αρχές του σεβασμού των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων, της προσωπικότητας, της ισότητας, της προστασίας της δημόσιας υγείας, της προστασίας του παιδιού και των ευάλωτων ομάδων. Ειδικά, κάθε έρευνα που περιλαμβάνει ανθρώπους πρέπει να διεξάγεται σύμφωνα με τις θεμελιώδεις αρχές: της αυτονομίας των προσώπων, της ωφέλειας, της μη βλάβης και της δικαιοσύνης και να διέπεται από τις διεθνείς συμβάσεις και διακηρύξεις (πχ. η Οικουμενική Διακήρυξη της UNESCO για τη Βιοηθική και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, Σύμβαση του Οβιέδο, Διακήρυξη της UNESCO για το Ανθρώπινο Γονιδίωμα) καθώς και τα εθνικά νομοθετικά κείμενα μεταξύ των οποίων το Σύνταγμα της Ελλάδας.

Η έρευνα σε ζώα εργαστηρίου πρέπει να διενεργείται μόνον εφόσον δεν υπάρχει εναλλακτικός τρόπος έρευνας, στον απολύτως αναγκαίο αριθμό ζώων και με ιδιαίτερη μέριμνα των ερευνητών ώστε να αποφεύγονται η άσκοπη ταλαιπωρία και ο πόνος των πειραματόζώων. Η μεταχείριση των ζώων υπόκειται στους κανόνες της ορθής ερευνητικής πρακτικής και τις προβλέψεις της κείμενης νομοθεσίας.

Καμία έρευνα δεν δικαιολογεί προσβολή του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος κατά παραβίαση των ηθικών/δεοντολογικών κανόνων και των νόμων που ισχύουν για την προστασία του. Κάθε έρευνα οφείλει να διεξάγεται με βάση την αρχή της περιβαλλοντικής ευθύνης.

Οι ερευνητές πρέπει να έχουν ως πρώτιστο μέλημα την προστασία της ιδιωτικότητας και των δεδομένων των προσώπων και να συμμορφώνονται προς τις επιταγές του νομοθετικού πλαισίου περί προσωπικών δεδομένων, ιδίως προς τον Γενικό Κανονισμό Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων (ΓΚΠΔ- GDPR) και τη συναφή νομοθεσία τόσο της Ελλάδας όσο και της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς και προς τις αποφάσεις και οδηγίες της Αρχής Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα (ΑΠΔΠΧ).

Οι ερευνητές οφείλουν να προστατεύουν την ιδιωτική ζωή των ατόμων που συμμετέχουν στην έρευνα, όπως και για την προστασία αυτών κατά την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων τους. Οι εκτελούντες την επεξεργασία οφείλουν να επεξεργάζονται τα προσωπικά δεδομένα αποκλειστικά για τους σκοπούς που έχουν οριστεί και με τα μέσα επεξεργασίας που καθορίζει ο Υπεύθυνος Προστασίας Δεδομένων του Π.Π.. Οποιαδήποτε άλλη επεξεργασία των δεδομένων για άλλους σκοπούς, ακόμη και παρεμφερείς, αποκλείεται. Το Πανεπιστήμιο Πάτρας, ως υπεύθυνος για την επεξεργασία φορέας, και οι εκτελούντες την επεξεργασία δεσμεύονται να εφαρμόζουν τα απαραίτητα τεχνικά και οργανωτικά μέτρα για την τήρηση της αρχής της ελαχιστοποίησης των δεδομένων, τη διασφάλιση του κατάλληλου επιπέδου προστασίας και ασφάλειας κατά την επεξεργασία τους, την προστασία αυτών από καταστροφή, απώλεια, αλλοίωση, μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση, κοινολόγηση ή διαβίβαση με οποιονδήποτε τρόπο.

Οι ερευνητές/τριες οφείλουν να είναι ενήμεροι και να τηρούν, κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, τις βασικές αρχές ηθικής της έρευνας και τους ειδικότερους κανόνες της επιστημονικής και επαγγελματικής δεοντολογίας του κλάδου τους.

ΑΡΘΡΟ 6

Υποχρέωση ενημέρωσης πολιτών

Οι υπεύθυνοι της έρευνας οφείλουν να ενημερώνουν πλήρως, με ειλικρίνεια και επάρκεια τους πολίτες που πρόκειται να λάβουν μέρος σε αυτές για τους στόχους του προγράμματος. Ταυτοχρόνως οι ερευνητές οφείλουν να ενημερώνουν τους πολίτες που δε μετέχουν στην έρευνα, επηρεάζονται όμως άμεσα από τη διεξαγωγή της.

ΑΡΘΡΟ 7

Τήρηση κανόνων ασφάλειας δεδομένων

1. Οι ερευνητές/τριες του Π.Π. οφείλουν να εφαρμόζουν όλους τους αναγνωρισμένους στο οικείο επιστημονικό πεδίο κανόνες ασφαλείας, καθώς και όσους ορίζονται ειδικά στις προβλέψεις που ακολουθούν (κανόνες για την προστασία ανθρώπων, ζώων, φυσικού περιβάλλοντος, ειδικότερα για προστασία από ραδιενεργές ή άλλες επικίνδυνες ουσίες, κ.λπ.). Σε περίπτωση που η τήρηση κανονισμών ασφαλείας εξαρτάται από θέματα υποδομών/εξοπλισμού ενημερώνουν τους αρμοδίους, ώστε να ληφθούν άμεσα τα απαραίτητα μέτρα.
2. Οι ερευνητές/τριες του Π.Π. που διευθύνουν ερευνητικά προγράμματα οφείλουν να ενημερώνουν τους συμμετέχοντες σε αυτά, με πληρότητα και ειλικρίνεια, και να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία και επιβαλλόμενα επιστημονικά μέτρα για την προστασία της υγείας των συμμετεχόντων και εργαζομένων στα προγράμματα από ατυχήματα ή παρενέργειες που μπορούν να προκύψουν από τις ιδιαίτερες συνθήκες της έρευνας.
3. Οι βασικές αρχές που οφείλουν να ενσωματώνουν όλα τα ασφαλή συστήματα είναι η εμπιστευτικότητα, η ακεραιότητα και η διαθεσιμότητα:

ΑΡΘΡΟ 8

Σχέσεις μεταξύ ερευνητών

1. Οι ερευνητές/τριες έχουν υποχρέωση αμοιβαίου σεβασμού και δικαίωμα ίσης μεταχείρισης. Στους νεότερους ερευνητές οφείλεται σεβασμός της προσωπικότητας και δίκαιη αξιολόγηση των ικανοτήτων τους. Οι ίδιοι έχουν, αντιστοίχως, υποχρέωση σεβασμού και αναγνώρισης της εμπειρίας των παλαιότερων.
2. Η ατομική συμβολή κάθε ερευνητή σε συλλογικές ερευνητικές προσπάθειες πρέπει να αναγνωρίζεται. Η αποτύπωση αυτής της συμβολής με ακρίβεια, είτε σε επιστημονικές δημοσιεύσεις είτε σε οποιαδήποτε δημόσια παρουσίαση του ερευνητικού προγράμματος, αποτελεί δικαίωμα του ερευνητή. Η σχετική ευθύνη βαρύνει όλα τα μέλη της επιστημονικής ομάδας και ιδίως τους επικεφαλής του προγράμματος.

ΑΡΘΡΟ 9

Σεβασμός δικαιωμάτων τρίτων

1. Οι ερευνητές/τριες του Π.Π., κατά τη διεξαγωγή των ερευνών τους, οφείλουν να δείχνουν τον προσήκοντα σεβασμό στην αξιοπρέπεια, την προσωπική αυτονομία και στα ατομικά δικαιώματα τρίτων προσώπων τα οποία εμπλέκονται στην ερευνητική δραστηριότητα. Οφείλουν να δείχνουν σεβασμό στην ιδιωτική και την οικογενειακή τους ζωή και απόλυτη τήρηση εχεμύθειας. Απαιτείται να αποφεύγουν κάθε δυσμενή διάκριση προσώπων, στη βάση της εθνότητας, φυλής, εθνικής καταγωγής, γλώσσας, φύλου, θρησκείας, σεξουαλικού προσανατολισμού, ιδιωτικής ζωής, σωματικής ικανότητας, κοινωνικοοικονομικής κατάστασης, ή οποιουδήποτε άλλου παράγοντα που δεν συνδέεται με την επιστημονική ικανότητα και ακεραιότητα.
2. Οι ερευνητές/τριες του Π.Π. οφείλουν να ενημερώνουν συνοπτικά, με ειλικρίνεια και επάρκεια και κατά το δυνατόν πλήρη τρόπο, τα άτομα που πρόκειται να λάβουν μέρος στις έρευνές τους, για τους στόχους των τελευταίων. Η ενημέρωση γίνεται σε διαφανή, κατανοητή και εύκολα προσβάσιμη

μορφή, με τρόπο που μπορεί να γίνει αντιληπτός και κατανοητός από τους συμμετέχοντες στην έρευνα. Οι πληροφορίες παρέχονται γραπτώς ή με άλλα μέσα, μεταξύ άλλων, εφόσον ενδείκνυται ηλεκτρονικώς.

3. Οι ερευνητές/τριες του Π.Π. αποδέχονται ότι η επιστημονική ευθύνη και η κοινωνική ευθύνη απέναντι στους συνανθρώπους συνδέονται αναπόσπαστα.

ΑΡΘΡΟ 10

Σεβασμός της διανοητικής ιδιοκτησίας

1. Οι ερευνητές/τριες, κατά τη διεξαγωγή της ερευνητικής δραστηριότητας, οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τους και να μη θίγουν με κανένα τρόπο δικαιώματα διανοητικής ιδιοκτησίας τρίτων.

2. Οποιοδήποτε πρόσωπο λαμβάνει, επίσημα ή ανεπίσημα, γνώση της προόδου ή του προϊόντος των ερευνών πριν από την ολοκλήρωση και δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων τους, οφείλει να τηρεί πλήρη εχεμύθεια και να απέχει από κάθε ενέργεια εκμετάλλευσης της γνώσης ή του προϊόντος της έρευνας προς ίδιον όφελος.

3. Οι επιστήμονες του Π.Π. αποκτούν διανοητικής ιδιοκτησία επί του αντικειμένου της έρευνας που διεξάγουν και των προϊόντων αυτής αναλόγως του βαθμού συμβολής τους σε αυτήν. Η ιδιοκτησία αυτή αφορά και προγράμματα ηλεκτρονικής επεξεργασίας (λογισμικό) καθώς και το προπαρασκευαστικό υλικό. Παρέχεται η δυνατότητα στην υπογραφόμενη σύμβαση μεταξύ ερευνητών και του ΠΠ και των φορέων χρηματοδότησης να ορίζεται και διαφορετικά.

4. Η διανοητική ιδιοκτησία περιλαμβάνει το δικαίωμα εκμετάλλευσης του ερευνητικού έργου (περιουσιακό δικαίωμα) και το δικαίωμα της προστασίας του προσωπικού δεσμού με αυτό (ηθικό δικαίωμα).

5. Η δεοντολογική επιταγή σεβασμού της διανοητικής ιδιοκτησίας που αναγνωρίζεται από τον παρόντα κώδικα είναι ανεξάρτητη από το γεγονός ότι αυτή προστατεύεται και από άλλες ειδικότερες διατάξεις.

ΑΡΘΡΟ 11

Έγγραφη δήλωση

Οι ερευνητές/τριες, κατά την υποβολή προτάσεων ή αιτήσεων ή συμβάσεων για εκπόνηση έρευνας, δηλώνουν εγγράφως προς την Επιτροπή Ερευνών ότι

α) έλαβαν γνώση του παρόντος Κώδικα,

β) αναλαμβάνουν την υποχρέωση συμμόρφωσης και τήρησης των προβλεπόμενων σε αυτόν όρων και διατάξεων,

γ) οφείλουν επίσης να ενημερώνουν άμεσα για οποιεσδήποτε αλλαγές ή τροποποιήσεις επέρχονται στο ερευνητικό πρωτόκολλο κατά τη διάρκεια της έρευνας.

ΑΡΘΡΟ 12

Χρήση εγκαταστάσεων του Πανεπιστημίου

Για τη διεξαγωγή της εξωτερικά χρηματοδοτούμενης έρευνας μπορεί να γίνεται χρήση των εγκαταστάσεων και του εξοπλισμού του Π.Π., επιτρέπεται δε και η αξιοποίηση και άλλων κατηγοριών προσωπικού. Σε τέτοια περίπτωση δεν πρέπει να παρακωλύονται οι υπόλοιπες εκπαιδευτικές διαδικασίες και λειτουργίες και απαιτείται άδεια του οικείου οργάνου. Υπό την ίδια προϋπόθεση, μπορεί να ζητηθεί και η συμμετοχή και άλλων κατηγοριών προσωπικού του Π.Π.. Η χρήση των εγκαταστάσεων και της ερευνητικής υποδομής του Π.Π. γίνεται για σκοπούς του άρθρου 1.

ΑΡΘΡΟ 13

Προβολή των ερευνών

1. Πινακίδες, ανακοινώσεις και γενικά μέσα προβολής των προγραμμάτων διαμορφώνονται και χρησιμοποιούνται με τρόπο που να εξυπηρετεί την ενημέρωση της επιστημονικής κοινότητας ή του ευρύτερου κοινού, και όχι την επαγγελματική προβολή στην έρευνα κατά αθέμιτο τρόπο. Η μνεία ενδεχόμενων χορηγιών σε δραστηριότητες ή έντυπα των ερευνητικών ομάδων πρέπει να γίνεται με προσοχή, ώστε να μη δημιουργεί σύγχυση ως προς το φορέα της έρευνας, να μην προκαλεί εντύπωση διαφήμισης συγκεκριμένου προϊόντος ούτε μόνιμης σύνδεσης του χορηγού με το Πανεπιστήμιο.
2. Πινακίδες, ανακοινώσεις και γενικά έντυπα προβολής των προγραμμάτων οφείλουν να αναφέρουν όλους τους επιστήμονες που έλαβαν μέρος στην έρευνα.
3. Επίκληση τίτλου διοικητικής θέσης που κατέχει μέλος ΔΕΠ σε συλλογικό όργανο, για την επιδίωξη εξωτερικής χρηματοδότησης, που αφορά την ακαδημαϊκή μονάδα, γίνεται με τη συγκατάθεση του συλλογικού οργάνου.
4. Τα μέλη του Π.Π. οφείλουν να αναφέρουν το Πανεπιστήμιο ως κύριο φορέα στα ερευνητικά τους αποτελέσματα, δημοσιεύσεις, παρουσιάσεις κλπ
5. Για ειδικές κατηγορίες μελών ΔΕΠ (γιατροί, νομικοί δικηγόροι κλπ) μπορεί να ισχύουν επιπλέον δεσμεύσεις που σχετίζονται με τους συγκεκριμένους κλάδους.

ΑΡΘΡΟ 14

Απασχόληση μελών ΔΕΠ σε ερευνητικό έργο εκτός Π.Π.

1. Τα μέλη ΔΕΠ οφείλουν να γνωστοποιούν στην Επιτροπή Ερευνών του Π.Π. τις προτάσεις τους για τη νόμιμη συμμετοχή σε ερευνητικά έργα, τα οποία διεξάγονται σε Ιδρύματα ή Ινστιτούτα που δεν ανήκουν στο Π.Π..
2. Η απασχόληση μελών ΔΕΠ του Π.Π. σε εγκεκριμένα ερευνητικά έργα που δεν είναι υπό τη διαχείριση της Επιτροπής Ερευνών και διεξάγονται σε Ιδρύματα ή Ινστιτούτα που δεν ανήκουν στο Π.Π. θα πρέπει να κοινοποιείται εκ των προτέρων στην Επιτροπή Ερευνών.

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΗΘΙΚΗΣ ΚΑΙ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΑΡΘΡΟ 15

Σκοπός της Ε.Η.Δ.Ε.

Αποστολή της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (Ε.Η.Δ.Ε.) είναι να παρέχει, σε ηθικό και δεοντολογικό επίπεδο εγγύηση αξιοπιστίας των ερευνητικών έργων που διεξάγονται από μέλη του Πανεπιστημίου Πατρών. Η Ε.Η.Δ.Ε. ελέγχει εάν ένα ερευνητικό έργο διενεργείται με σεβασμό στην αξία του ανθρώπου, στην αυτονομία των προσώπων που συμμετέχουν, στην ιδιωτική ζωή και τα προσωπικά τους δεδομένα, καθώς και με φροντίδα και σεβασμό για το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον. Η Επιτροπή ελέγχει, επίσης, την τήρηση των γενικά παραδεδωμένων αρχών της ακεραιότητας της έρευνας και των κριτηρίων της ορθής επιστημονικής πρακτικής. Επιπλέον, η Ε.Η.Δ.Ε. στοχεύει και στην επιμόρφωση του επιστημονικού και διοικητικού προσωπικού καθώς και των φοιτητών του Πανεπιστημίου Πάτρας σε θέματα ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας.

Η Επιτροπή Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας (Ε.Η.Δ.Ε.) του Πανεπιστημίου Πατρών (Π.Π.) λειτουργεί σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 4521/2018, άρθρα 21-17, τις σχετικές αποφάσεις της

Συγκλήτου και το εκάστοτε εν ισχύ κανονιστικό πλαίσιο.

Άρθρο 16

Σύνθεση- Θητεία της Ε.Η.Δ.Ε.

1. Η Ε.Η.Δ.Ε. αποτελείται από επτά (7) τακτικά μέλη με τους αναπληρωτές τους. Τα μέλη της Ε.Η.Δ.Ε πρέπει να είναι εν ενεργεία ερευνητές, με ειδικευση σε θέματα έρευνας, ηθικής/βιοηθικής και δεοντολογίας της έρευνας. Η σύνθεση της Ε.Η.Δ.Ε. καθορίζεται με απόφαση της Επιτροπής Ερευνών του Π.Π. και αποτελείται από:

α. Πέντε (5) μέλη –και τα αναπληρωματικά τους– θα πρέπει να είναι μέλη ΔΕΠ του Πανεπιστημίου Πατρών, κατά προτεραιότητα Καθηγητές ή Αναπληρωτές Καθηγητές.

β. Δύο (2) μέλη –και τα αναπληρωματικά τους– θα πρέπει να είναι πρόσωπα εκτός του Πανεπιστημίου Πατρών. Για τις θέσεις των εξωτερικών μελών μπορούν να υποβάλουν υποψηφιότητα ερευνητές Ερευνητικών Κέντρων και μέλη ΔΕΠ, κατά προτεραιότητα Α΄ ή Β΄ βαθμίδας, και επιστήμονες με ειδικευση σε θέματα έρευνας, ηθικής/βιοηθικής και δεοντολογίας της έρευνας.

Ένα (1) τουλάχιστον από τα επτά μέλη –και το αναπληρωματικό του– πρέπει να έχει ειδικευση στην ηθική/βιοηθική.

Η ιδιότητα του μέλους Ε.Η.Δ.Ε. είναι ασυμβίβαστη με τις ιδιότητες: του Πρύτανη, του Αντιπρύτανη και του Κοσμήτορα, καθώς και μέλους της Επιτροπής Ερευνών ή Προέδρου Τμήματος του Π.Π.

2. Η Ε.Η.Δ.Ε. συγκροτείται με απόφαση του Πρύτανη του Π.Π. Στην απόφαση συγκρότησής της ορίζεται ο Πρόεδρος και ο Αντιπρόεδρος της Επιτροπής.

3. Η διάρκεια της θητείας των μελών των Ε.Η.Δ.Ε. είναι τριετής και μπορεί να ανανεωθεί μια (1) μόνο φορά.

4. Αν κάποιο μέλος της Ε.Η.Δ.Ε. παραιτηθεί, εκλείψει ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο παύσει τη θητεία του, αντικαθίσταται για το υπόλοιπο της θητείας του από το αναπληρωματικό του μέλος. Σε περίπτωση μη δυνατότητας της σύγκλισης της επιτροπής λόγω έλλειψης απαρτίας εξαιτίας του μικρού αριθμού αναπληρωτών η Επιτροπή Ερευνών έχει τη δυνατότητα προκήρυξης των θέσεων που κενώθηκαν.

5. Ο Πρόεδρος της Ε.Η.Δ.Ε. έχει την ευθύνη λειτουργίας της Επιτροπής, συγκαλεί τις συνεδριάσεις, αντιπροσωπεύει την Επιτροπή ενώπιον της Επιτροπής Ερευνών, της Συγκλήτου και όπου αλλού χρειαστεί. Η Ε.Η.Δ.Ε. δύναται να παρέχει στον Πρόεδρο την εξουσιοδότηση να λαμβάνει γνώση και να υπογράφει το έντυπο γνωστοποίησης εγκεκριμένου ερευνητικού πρωτοκόλλου. Ο Αντιπρόεδρος της Ε.Η.Δ.Ε. ασκεί τα καθήκοντα του Προέδρου σε περίπτωση κωλύματος του τελευταίου. Επίσης ο Πρόεδρος της Ε.Η.Δ.Ε. μπορεί να αναθέσει στον Αντιπρόεδρο να ασκήσει και επιπρόσθετα καθήκοντα.

6. Το έργο της Ε.Η.Δ.Ε. υποστηρίζεται διοικητικά από τη Γραμματεία του Οργάνου. Οι αρμοδιότητες και τα καθήκοντα του/της Γραμματέως της Ε.Η.Δ.Ε. ορίζονται από τον Πρόεδρο.

Άρθρο 17

Πεδίο εφαρμογής - Αντικείμενο της Ε.Η.Δ.Ε.

Ο παρών κώδικας περιλαμβάνει κανόνες ηθικής και δεοντολογίας της έρευνας που πρέπει να διέπουν τις ερευνητικές δραστηριότητες που διεξάγονται στους χώρους του Π.Π. ή και εκτός αυτού και βρίσκονται υπό την ευθύνη ή με τη συμμετοχή του επιστημονικού προσωπικού του ιδρύματος, και εξειδικεύεται περαιτέρω στον Κανονισμό Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας της Ε.Η.Δ.Ε..

Άρθρο 18

Υποβολή προτάσεων στην Ε.Η.Δ.Ε.

1. Οι αιτήσεις και τα συνοδευτικά έγγραφα υποβάλλονται αποκλειστικά από τον επιστημονικό υπεύθυνο του έργου ηλεκτρονικά στην Ε.Η.Δ.Ε.. Οι αιτήσεις και τα συνοδευτικά έγγραφα μπορεί επίσης να υποβάλλονται στην Επιτροπή Ερευνών του Π.Π., η οποία τα διαβιβάζει στην Ε.Η.Δ.Ε. εφόσον κατά δήλωση του επιστημονικού υπευθύνου, προκύπτουν θέματα αρμοδιότητας της Ε.Η.Δ.Ε..

2. Ο/Η Γραμματέας της Ε.Η.Δ.Ε. επιβεβαιώνει στον υποβάλλοντα ότι έλαβε την ερευνητική πρόταση, αφού πρώτα διαπιστώσει την πληρότητα των υποβληθέντων δικαιολογητικών και την πρωτοκολλησει.

3. Τα μέλη της Ε.Η.Δ.Ε., μόλις λάβουν γνώση της ερευνητικής πρότασης, οφείλουν να ενημερώσουν τον Πρόεδρο και τον/την Γραμματέα, εάν υφίσταται περίπτωση σύγκρουσης συμφερόντων, η οποία εμποδίζει τη συμμετοχή τους στην αξιολόγησή της.

4. Ο/Η Πρόεδρος της Ε.Η.Δ.Ε. ορίζει για κάθε αίτηση που υποβάλλεται τουλάχιστον έναν εισηγητή/τρια, κατά προτεραιότητα μέλος της Ε.Η.Δ.Ε., ανάλογα με το επιστημονικό αντικείμενο του ερευνητικού έργου. Εάν το γνωστικό αντικείμενο του έργου δεν μπορεί να καλυφθεί από τα μέλη της Ε.Η.Δ.Ε. ορίζεται εξωτερικός εμπειρογνώμονας, ο οποίος εισηγείται.

5. Οι συνεδριάσεις της Ε.Η.Δ.Ε. μπορεί να γίνονται και εξ αποστάσεως με ηλεκτρονικά μέσα.

Άρθρο 19

Λειτουργία της Ε.Η.Δ.Ε.

1. Η Ε.Η.Δ.Ε. συνεδριάζει τακτικά μία (1) φορά το μήνα και εκτάκτως όποτε ζητηθεί αυτό από τον Πρόεδρό της, ή τον Πρόεδρο της Επιτροπής Ερευνών του Πανεπιστημίου Πατρών. Ο/Η Πρόεδρος δύναται να ορίζει κατά διαστήματα συνεδρίαση αφιερωμένη στη συζήτηση και αξιολόγηση του τρόπου και των μεθόδων εργασίας της Επιτροπής.

2. Οι συνεδριάσεις μπορούν να γίνονται και ύστερα από αίτηση του 1/2 των μελών της Ε.Η.Δ.Ε..

3. Ο Πρόεδρος της Ε.Η.Δ.Ε. έχει την ευθύνη για την εύρυθμη λειτουργία της Επιτροπής και συγκαλεί και διευθύνει τις συνεδριάσεις της.

4. Η Ε.Η.Δ.Ε. βρίσκεται σε απαρτία όταν είναι παρόντα τέσσερα (4) τουλάχιστον μέλη της, συμπεριλαμβανομένου του Προέδρου ή του Αντιπροέδρου της, καθώς και ενός από τα μέλη της που δεν ανήκουν στο Π.Π.
5. Σε περίπτωση κωλύματος συμμετοχής τακτικού μέλους της Επιτροπής, πρέπει να ειδοποιείται από τη Γραμματεία το αναπληρωματικό μέλος.
6. Τα μέλη της Ε.Η.Δ.Ε. δεν δικαιούνται αμοιβή ή άλλη αποζημίωση για τη συμμετοχή τους στις συνεδριάσεις της.
7. Προς διευκόλυνση του έργου της, η Ε.Η.Δ.Ε. μπορεί να συνεργάζεται με την Εθνική Επιτροπή Βιοηθικής και κάθε άλλη αρμόδια αρχή, για θέματα σχετικά με τις αρμοδιότητές της.

Άρθρο 20

Διαβούλευση και λήψη αποφάσεων

1. Ο Πρόεδρος μπορεί να ορίσει κάποιο από τα μέλη της Επιτροπής ως εισηγητή για συγκεκριμένη ερευνητική πρόταση. Ο εισηγητής αποστέλλει την εισήγησή του, σε ηλεκτρονική μορφή, εντός επτά (7) ημερών από την παραλαβή της πρότασης.
2. Στις συνεδριάσεις δύναται να συμμετέχουν προσκεκλημένοι εξωτερικοί εμπειρογνώμονες ή μέλη άλλων Επιτροπών Ηθικής και Δεοντολογίας ερευνητικών φορέων της χώρας ή άλλοι ειδικοί επιστήμονες.
3. Η Ε.Η.Δ.Ε. μπορεί να καλέσει εξωτερικούς εμπειρογνώμονες για την παροχή γνώμης σχετικά με εξεταζόμενο πρωτόκολλο. Όταν υπάρχει σχετικό θέμα, στην Ε.Η.Δ.Ε. δύναται να καλούνται για να γνωμοδοτήσουν εξειδικευμένοι επιστήμονες στα οικεία γνωστικά αντικείμενα. Δύναται η Ε.Η.Δ.Ε. να προτείνει τη δημιουργία υποεπιτροπών από εξειδικευμένους επιστήμονες που θα λειτουργούν μόνιμα προκειμένου να υπάρχει η ταχύτερη διεκπεραίωση των αιτημάτων των ερευνητών.
4. Η Ε.Η.Δ.Ε. αποφασίζει μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα, το οποίο δεν υπερβαίνει τις δεκαπέντε (15) μέρες από την υποβολή της αίτησης και τη συγκέντρωση όλων των απαραίτητων συνοδευτικών εγγράφων. Σε περίπτωση που η Επιτροπή το κρίνει αναγκαίο, μπορεί να προσκαλέσει τον υπεύθυνο ερευνητή για την παρουσίαση του ερευνητικού πρωτοκόλλου ή την παροχή διευκρινίσεων επ' αυτού. Στην περίπτωση αυτή παρατείνεται αντίστοιχα και η ημερομηνία απόφασης της Ε.Η.Δ.Ε.. Οι συστάσεις και οι εισηγήσεις της Ε.Η.Δ.Ε. πρέπει να είναι αιτιολογημένες.
5. Σε περίπτωση καταγγελίας, η Ε.Η.Δ.Ε. αποφασίζει το αργότερο μέσα σε δεκαπέντε (15) μέρες από την υποβολή της καταγγελίας. Πριν από οποιαδήποτε εισήγηση της Ε.Η.Δ.Ε. καλούνται ενώπιον αυτής τόσο ο καταγγέλλων, εάν υφίσταται, όσο και ο/η υπεύθυνος της έρευνας, για να αναπτύξουν προφορικά ή και εγγράφως τις απόψεις τους σχετικά με την καταγγελία. Αν μέσα σε δεκαπέντε (15) ημέρες μετά από την παρουσίαση της καταγγελίας ενώπιον της Ε.Η.Δ.Ε. δεν εκδοθεί απόφαση, η καταγγελία θεωρείται ότι έχει απορριφθεί.
6. Οι αποφάσεις λαμβάνονται κατά προτίμηση με ομοφωνία. Εάν δεν είναι δυνατή η επίτευξη ομοφωνίας, οι αποφάσεις λαμβάνονται με πλειοψηφία των παρόντων μελών. Σε περίπτωση ισοψηφίας υπερισχύει η ψήφος του Προέδρου.

7. Η ψηφοφορία είναι φανερή, εκτός από περιπτώσεις αποφάσεων, που αφορούν κωλύματα μελών της Επιτροπής, οπότε είναι μυστική.

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ ΚΑΙ ΛΟΙΠΟ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟ

Άρθρο 21

Υποχρεώσεις συνεργατών

1. Οι συνεργάτες στην έρευνα οφείλουν:

α. να ασκούν την ερευνητική τους δραστηριότητα με κύριο σκοπό την προαγωγή της επιστημονικής γνώσης και το όφελος του κοινωνικού συνόλου.

β. να τηρούν τις διατάξεις της νομοθεσίας που αναφέρονται στα ερευνητικά αντικείμενα, τις αρχές ηθικής, τους κανόνες ορθής πρακτικής στην έρευνα, και τους κανόνες δεοντολογίας του επαγγέλματος τους και του παρόντος Κώδικα.

2. Κατά τη διεξαγωγή της έρευνας, οι συνεργάτες απολαμβάνουν ελευθερία της έκφρασης και γνώμης, οφείλουν ταυτοχρόνως να σέβονται τις κατευθύνσεις που επιβάλλονται για την οργάνωση και καθοδήγηση της ερευνητικής δραστηριότητας από τον υπεύθυνο της έρευνας.

3. Η παράβαση των διατάξεων του παρόντος από τους συνεργάτες στην έρευνα, ή η μη συμμόρφωσή τους προς τις σχετικές με την παράβαση των αρχών ηθικής και κανόνων δεοντολογίας υποδείξεις των υπευθύνων, μπορεί να συνεπάγεται την αντικατάστασή τους.

Άρθρο 22

Υποχρεώσεις επιστημονικά υπευθύνων

1. Οι υπεύθυνοι της έρευνας οφείλουν, κατά τη διεξαγωγή της:

α. να τηρούν τις διατάξεις της κείμενης νομοθεσίας, τις θεμελιώδεις ηθικές αρχές, τους κανόνες της επαγγελματικής δεοντολογίας, καθώς και τον παρόντα Κώδικα, και

β. να παρακολουθούν την τήρηση των προαναφερθέντων κανόνων εκ μέρους των συνεργατών τους κατά την εκτέλεση της έρευνας, όπως αυτοί ορίζονται στο προηγούμενο άρθρο.

2. Οι υπεύθυνοι συλλογικής έρευνας δεν πρέπει να οικειοποιούνται ερευνητικά πορίσματα για δική τους ατομική προβολή, ή να εμφανίζουν πορίσματα της έρευνας ως ατομική τους εργασία.

3. Στη συλλογική έρευνα, ο υπεύθυνος της ομάδας οφείλει να μεριμνά για την τήρηση των βασικών αρχών ηθικής και των κανόνων δεοντολογίας από όλα τα μέλη της ομάδας. Ο σεβασμός και η αναγνώριση της ατομικής συμβολής του κάθε ερευνητή και η τήρηση της αρχής της διαφάνειας και της αμοιβαίας ενημέρωσης αποτελούν υποχρέωση όλων των συμμετεχόντων στην έρευνα.

4. Η τυχόν ανάθεση σε τρίτα πρόσωπα μέρους των ερευνητικών ή υποβοηθητικών εργασιών που σχετίζονται με την έρευνα, τελεί υπό την ευθύνη και την επίβλεψη του/της υπεύθυνου της έρευνας.

5. Σε περίπτωση περισσότερων του ενός υπευθύνων, η τήρηση των υποχρεώσεων του παρόντος βαρύνει όλους εξίσου.

6. Η παράβαση των διατάξεων του παρόντος κώδικα από τους υπεύθυνους της έρευνας μπορεί να αποτελέσει λόγο για τη διακοπή του συγκεκριμένου ερευνητικού έργου. Η διακοπή αποφασίζεται από την Επιτροπή Ερευνών, μετά από εισήγηση της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας, η οποία εκδίδεται κατόπιν σχετικής έγγραφης ή μη καταγγελίας. Πριν από οποιαδήποτε εισήγηση της Ε.Η.Δ.Ε. καλούνται ενώπιον της τόσο ο καταγγέλλων όσο και ο/η υπεύθυνος της έρευνας, για να αναπτύξουν προφορικά ή και εγγράφως τις απόψεις τους σχετικά με την καταγγελία.

7. Η παράβαση των διατάξεων του παρόντος κώδικα από τους υπεύθυνους της έρευνας μπορεί να αποτελέσει λόγο για τη διακοπή του συγκεκριμένου ερευνητικού έργου. Η διακοπή αποφασίζεται από την Επιτροπή Ερευνών, μετά από εισήγηση της Επιτροπής Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας, η οποία εκδίδεται κατόπιν σχετικής έγγραφης ή μη καταγγελίας. Πριν από οποιαδήποτε εισήγηση της Ε.Η.Δ.Ε. καλούνται ενώπιον της τόσο ο καταγγέλλων όσο και ο/η υπεύθυνος της έρευνας, για να αναπτύξουν προφορικά ή και εγγράφως τις απόψεις τους σχετικά με την καταγγελία.

ΕΙΔΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΡΕΥΝΑ

Άρθρο 23

Αποτελέσματα της έρευνας

Η κατασκευή ή η παραποίηση αποτελεσμάτων της έρευνας αποτελεί σοβαρό παράπτωμα και τιμωρείται. Η οικειοποίηση αποτελεσμάτων που προέκυψαν από την ερευνητική προσπάθεια ερευνητών της ίδιας ή άλλης ερευνητικής μονάδας, επίσης, ελέγχεται και τιμωρείται σύμφωνα με τις αρχές προστασίας διανοητικής ιδιοκτησίας. Ο σχεδιασμός και η διεξαγωγή ενός ερευνητικού πρωτοκόλλου οφείλει να ακολουθεί υποχρεωτικά τους κανόνες της ορθής επιστημονικής τεκμηρίωσης. Ο ερευνητής και η ομάδα στην οποία εργάζεται έχουν την υποχρέωση να επιτρέπουν πρόσβαση του Ιδρύματος και της Ε.Η.Δ.Ε. στη μεθοδολογία καθώς και στα πλήρη αποτελέσματα που προέκυψαν από συγκεκριμένο ερευνητικό πρωτόκολλο. Για αυτό το λόγο θα πρέπει οι ερευνητές που συμμετέχουν σε ένα ερευνητικό πρωτόκολλο να τηρούν πλήρες αρχείο όπου η πειραματική διαδικασία και τα αποτελέσματα θα αποτυπώνονται με τρόπο ώστε να καθίσταται δυνατός ο έλεγχος στον οποιοδήποτε ειδικευμένο επιστήμονα, με ταυτόχρονη πάντως διασφάλιση των δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας. Τα μέλη του Π.Π. είναι υποχρεωμένα να αναφέρουν το Πανεπιστήμιο ως κύριο φορέα πραγματοποίησης της έρευνας σε ερευνητικά αποτελέσματα, δημοσιεύσεις, ομιλίες κλπ. Σε περίπτωση που η Ε.Η.Δ.Ε. ενημερωθεί επώνυμα ή ανώνυμα για μη σωστή τήρηση των ανωτέρω οφείλει να ερευνήσει τις καταγγελίες και να συντάξει πόρισμα.

Άρθρο 24

Έρευνα με αντικείμενο τον άνθρωπο

1. Καμία έρευνα, βιολογική, ιατρική ή κοινωνική με αντικείμενο τον άνθρωπο δεν μπορεί να διεξαχθεί χωρίς προηγούμενη συναίνεσή του μετά από διεξοδική ενημέρωση του συμμετέχοντος για το σκοπό, την έκταση και τους πιθανούς κινδύνους.
2. Η χρηματοδότηση της έρευνας από φαρμακευτική εταιρεία, ή εταιρεία παραγωγής ή εμπορίας μηχανολογικού ή άλλης φύσεως εξοπλισμού ή προϊόντων και εφαρμογών, επιτρέπεται εφόσον υπάρχει έγγραφη αποδοχή από την εταιρεία του Κώδικα Αρχών και Δεοντολογίας που διέπει την ερευνητική δραστηριότητα του Π.Π.
3. Δεν επιτρέπεται η πρόκληση νόσου, πόνου ή σωματικής ή/και ψυχικής δυσφορίας ή η παράταση ή η επιδείνωση υφισταμένης νόσου, πόνου ή σωματικής και ψυχικής δυσφορίας, για ερευνητικούς σκοπούς. Επίσης σε καμία περίπτωση η έρευνα καθαυτή δεν μπορεί να αποτελεί λόγο που να νομιμοποιεί την τέλεση αξιόποινων πράξεων.
4. Οι ερευνητές οφείλουν να τηρούν απαρεγκλίτως πριν, κατά και μετά την έρευνα, τις αρχές της προστασίας και της ακεραιότητας των προσωπικών δεδομένων που συλλέγονται και υπόκεινται σε επεξεργασία, καθώς και την ισχύουσα νομοθεσία για την προστασία αυτών. Η εκάστοτε έρευνα διεξάγεται σύμφωνα με τις αρχές και τους κανόνες του ΓΚΠΔ και της κείμενης ελληνικής νομοθεσίας.
5. Απαιτείται συναίνεση των ατόμων που συμμετέχουν σε ένα ερευνητικό πρόγραμμα, τα οποία πρέπει να ενημερώνονται πλήρως για τη μεθοδολογία που θα χρησιμοποιηθεί, για τους σκοπούς

της έρευνας και για τους πιθανούς κινδύνους, τυχόν επιβάρυνση ή δυσφορία. Όσοι εκ του νόμου δεν είναι ικανοί για δικαιοπραξία, καθώς και οι ανήλικοι, επιτρέπεται να συμμετάσχουν σε έρευνα μετά από έγγραφη συναίνεση των νόμιμων αντιπροσώπων τους βασιζόμενοι στη Σύμβαση του Οβιέδο και τον Γενικό Κανονισμό για την προστασία προσωπικών δεδομένων (ΓΚΠΔ) σχετικά με τη γνώμη των ίδιων και την ελεύθερη ανάκληση της συναίνεσης οποτεδήποτε. Η συναίνεση των νόμιμων αντιπροσώπων των ατόμων που δεν είναι ικανά για δικαιοπραξία και των ανηλίκων δεν απαλλάσσει τον ερευνητή από την υποχρέωση λήψης συναίνεσης από τους ανήλικους και από τα άτομα που δεν είναι ικανά για δικαιοπραξία. Δικαίωμα στη διαγραφή των δεδομένων τους έχουν όλα τα πρόσωπα που συμμετέχουν σε έρευνα.

6. Η συναίνεση κατόπιν ενημέρωσης των συμμετεχόντων δεν εγγυάται πάντοτε, ούτε κατ' αποκλειστικότητα, την προστασία των ενδιαφερομένων προσώπων. Σημαντικό μέρος της ευθύνης για την προστασία τους παραμένει στους αρμόδιους του σχεδιασμού και της διεξαγωγής της συγκεκριμένης έρευνας ή κλινικής μελέτης, ιδιαίτερα όταν πρόκειται να αποφασίσουν από ποιους χώρους και περιβάλλοντα θα αναζητήσουν εθελοντές και θα διεξάγουν την έρευνα. Σε ορισμένα περιβάλλοντα και καταστάσεις επικρατούν συνθήκες που εξ αντικειμένου μπορεί να επηρεάσουν καθοριστικά τη βούληση του προσώπου και κατά συνέπεια να περιορίσουν την ελευθερία και τον αυτοπροσδιορισμό του, όπως για παράδειγμα κράτηση σε σωφρονιστικά καταστήματα, νοσηλεία σε ψυχιατρικά ιδρύματα ή ακόμη και σε μονάδες εντατικής θεραπείας και αντιμετώπισης εκτάκτων περιστατικών, διαβίωση σε οίκους ευγηρίας ή σε χώρους φιλοξενίας προσφύγων και μεταναστών, σε συνθήκες ενδοοικογενειακής, //8/8/8κοινωνικής ή πολιτικής βίας, καταστάσεις έκτακτης ανάγκης εξαιτίας φυσικών ή άλλων καταστροφών κλπ. Σε τέτοιες περιπτώσεις, οι ερευνητές έχουν αυξημένες ευθύνες και οφείλουν αιτιολογημένα και εμπειριστατωμένα να τεκμηριώσουν ότι διασφαλίζουν τις προϋποθέσεις ώστε οι συμμετέχοντες στην έρευνα να μην εκπίπτουν σε απλά «μέσα» πειραματισμού και έρευνας.

7. Η έρευνα σε παιδιά, ανήλικους και άλλες ευάλωτες ομάδες πρέπει να είναι ειδικά αιτιολογημένη και τα αποτελέσματά της να μην μπορούν να παραχθούν με άλλο τρόπο ή με τη συμμετοχή άλλων ομάδων και απαιτεί ιδιαίτερη μέριμνα από τους ερευνητές για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών, των ανηλίκων και των ευάλωτων ομάδων, όταν κρίνεται απαραίτητη η συμμετοχή τους σε ερευνητικά προγράμματα. Ειδικά όσον αφορά έρευνες σε παιδιά, πρέπει να διεξάγονται σύμφωνα με τις κατευθυντήριες οδηγίες που συνοψίζουν βασικά σημεία του Κώδικα Δεοντολογίας στην Έρευνα με Παιδιά που εξέδωσε η Εταιρεία για την Έρευνα στην Ανάπτυξη του Παιδιού [Society for Research in Child Development (SRCD) και την κείμενη ελληνική και ευρωπαϊκή νομοθεσία.

8. Η έρευνα σε ανθρώπινα έμβρυα διέπεται από τους κανόνες της νομοθεσίας. Για την έρευνα χρησιμοποιούνται πλεονάζοντες ανθρώπινοι γαμέτες, ζυγώτες και γονιμοποιημένα ωάρια που έχουν διατεθεί για το σκοπό αυτόν, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία. Οι ερευνητές δεσμεύονται από τις αρχές της συγκατάθεσης κατόπιν ενημέρωσης των δωτών των γαμετών, καθώς και της προστασίας των προσωπικών δεδομένων που συλλέγονται και υπόκεινται σε επεξεργασία.

9. Στις βιολογικές και ιατρικές έρευνες οι ερευνητές οφείλουν να είναι ενήμεροι και να τηρούν τον εκάστοτε ισχύοντα Κώδικα Ιατρικής Δεοντολογίας καθώς και τους εκάστοτε ισχύοντες νόμους για τις μεταμοσχεύσεις ιστών και οργάνων, τη βιοϊατρική έρευνα, τις κλινικές μελέτες στα φάρμακα, την ιατρικώς υποβοηθούμενη αναπαραγωγή, τον εκάστοτε ισχύοντα Κώδικα Νόμων για τα Ναρκωτικά τη νομοθεσία για τη φαρμακοδιέγερση, τις υγειονομικές διατάξεις και γενικώς όλες τις νομοθεσίες που μπορεί να σχετίζονται με το αντικείμενο της έρευνας.

10. Δεν επιτρέπεται, κατά την έρευνα ή με πρόσχημα την έρευνα, η οικονομική ή άλλη εκμετάλλευση του ανθρώπινου σώματος, από τα όργανα ως το γονιδίωμα του κυττάρου, καθώς και οποιαδήποτε οικονομική ή άλλη εκμετάλλευση των προσώπων που συμμετέχουν σε αυτήν, από τους ερευνητές.

11. Όσοι ερευνητές επεξεργάζονται προσωπικά δεδομένα υποκειμένων που συμμετέχουν σε

έρευνα, και οι ίδιοι δεν δεσμεύονται από το κατά νόμο απόρρητο ούτε τελούν σε σχέση εξάρτησης με το Πανεπιστήμιο Πατρών, συνάπτουν με το Π.Π. πρόσθετο Συμφωνητικό Όρων σχετικών με την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

12. Στα εργαστήρια στα οποία διενεργείται έρευνα σε μικροοργανισμούς - μεταξύ των οποίων και σε γενετικά τροποποιημένους - που είναι δυνατό να προκαλέσουν οποιαδήποτε μόλυνση, αλλεργία ή τοξικότητα, ή μπορούν να αναπαράγονται ή να μεταφέρουν γενετικό υλικό, πρέπει να τηρούνται οι διατάξεις της νομοθεσίας. Οι μικροοργανισμοί, βάσει επικινδυνότητας, κατατάσσονται σε 4 ομάδες και η έρευνα σε αυτούς διενεργείται σε ειδικά διαμορφωμένα εργαστήρια.

13. Στις κοινωνικές έρευνες, οι ερευνητές οφείλουν να σέβονται τις πολιτιστικές και ατομικές διαφορές ρόλων και θέσεων, συμπεριλαμβανομένων και όσων οφείλονται στην ηλικία, το φύλο, τη φυλή, τη μειονότητα, την εθνική προέλευση, τη θρησκεία, τις σεξουαλικές προτιμήσεις, την αναπηρία, τη γλώσσα και το κοινωνικοοικονομικό επίπεδο. Οι ερευνητές οφείλουν να τηρούν σε κάθε περίπτωση την εκάστοτε ισχύουσα νομοθεσία για την ίση μεταχείριση, το ρατσισμό, τους μετανάστες και τους αλλοδαπούς. Επίσης οφείλουν να διατηρούν, διανέμουν, φυλάσσουν, συντηρούν και διαθέτουν αρχεία και δεδομένα που σχετίζονται με την έρευνά τους, σύμφωνα με τη νομοθεσία και με τον παρόντα Κώδικα Ηθικής και Δεοντολογίας της Έρευνας.

14. Η έρευνα σε πτώμα μπορεί να πραγματοποιείται μόνο μετά από έγγραφη συγκατάθεση των οικείων. Εάν πρόκειται για αζήτητο πτώμα, η έρευνα δεν μπορεί να αρχίσει πριν περάσουν τουλάχιστον 10 ημέρες από τον θάνατο.

15. Σε έρευνες σε κρατούμενους, οι ερευνητές οφείλουν να τηρούν τις ειδικές διατάξεις που ισχύουν για αυτούς (Σωφρονιστικός Κώδικας). Δεν επιτρέπονται σε καμία περίπτωση πειράματα που αποβλέπουν στην αναζήτηση μεθόδων ανάκρισης τα οποία μπορεί να προκαλέσουν κινδύνους στη σωματική και ψυχική τους υγεία, ή να μειώσουν την ηθική τους υπόσταση και να προσβάλλουν την ανθρώπινη ιδιότητά τους.

16. Η Ε.Η.Δ.Ε. αξιολογεί ερευνητικές προτάσεις που, κατά δήλωση του επιστημονικού υπευθύνου, περιλαμβάνουν μελέτες ή δοκιμές σε ανθρώπους, χωρίς να υποκαθιστά το αρμόδιο Επιστημονικό Συμβούλιο του Νοσοκομείου όπου θα διενεργείται η μελέτη ή άλλες επιτροπές που ορίζονται από το νόμο. Η Ε.Η.Δ.Ε. λαμβάνει υποχρεωτικά υπόψη τυχόν προηγούμενες τεκμηριωμένες αξιολογήσεις για συγκεκριμένη κλινική μελέτη (πχ από το Επιστημονικό Συμβούλιο και την Επιτροπή Δεοντολογίας του Νοσοκομείου, την Εθνικής Επιτροπής Δεοντολογίας (Ε.Ε.Δ.) του Ε.Ο.Φ.) και ελέγχει εάν η υποβαλλόμενη πρόταση καλύπτεται από τις άδειες που έχουν χορηγηθεί.

Άρθρο 25

Έρευνα με αντικείμενο ζώα

1. Οι πειραματισμοί που γίνονται στο πλαίσιο έρευνας στην οποία χρησιμοποιούνται ζώα, είτε έχουν ως στόχο την ωφέλεια του ανθρώπου, είτε πραγματοποιούνται προς όφελος των ζώων. Στην πρώτη κατηγορία, περιλαμβάνονται έρευνες που έχουν ως βασικούς στόχους τη μελέτη, πρόληψη, διάγνωση και θεραπεία ανθρώπινων ασθενειών, τον έλεγχο φαρμάκων, τη γνώση μηχανισμών λειτουργίας του ανθρώπινου οργανισμού, κλπ. Στη δεύτερη κατηγορία, περιλαμβάνονται πειραματισμοί που αποσκοπούν στη βελτίωση της διαβίωσης και υγείας των ίδιων των ζώων.

2. Η εκτέλεση πειραμάτων σε ζώα επιτρέπεται σε άτομα που ορίζονται από την κείμενη νομοθεσία (πχ. Πτυχιούχους Κτηνιατρικής, Ιατρικής, Βιολογίας) και είναι κατάλληλα εκπαιδευμένα. Κατά την έρευνα ή τη διεξαγωγή πειραμάτων πρέπει να εξασφαλίζονται οι νόμιμες συνθήκες διαμονής, διατροφής και φύλαξης των ζώων σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία και οι προβλεπόμενες από το νόμο αδειοδοτήσεις. Η έρευνα σε ζώα διέπεται από τους κανόνες που περιγράφονται στο Π.Δ. 56/30-04-2013, το οποίο προσαρμόζει την ελληνική νομοθεσία στην Οδηγία 2010/63/ΕΕ του

Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Σεπτεμβρίου 2010 (L 276/33/20.10.2010) «σχετικά με την προστασία των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς» καθώς και τις διατάξεις του Ν. 4521/2018. άρθρο. 23, παρ.2. Όσον αφορά έργα που περιλαμβάνουν πειράματα με τη χρήση ζωικών προτύπων και απαιτούν έγκριση από την Επιτροπή Αξιολόγησης Πειραματικών Πρωτοκόλλων (ΕΑΠ), η Ε.Η.Δ.Ε. θα δέχεται την τεκμηριωμένη εισήγηση της ΕΑΠ και θα εξετάζει μόνο ζητήματα που δεν καλύπτει η Ειδική Επιτροπή. Η Ε.Η.Δ.Ε. αξιολογεί ερευνητικές προτάσεις που, κατά δήλωση του επιστημονικού υπευθύνου, περιλαμβάνουν έρευνα σε ζώα (Ν. 4521/2018, άρθρο 23, παρ.2), χωρίς να υποκαθιστά την αρμόδια ΕΑΠ του Π.Π. Λαμβάνει υποχρεωτικά υπόψη την προηγούμενη τεκμηριωμένη αξιολόγηση της τελευταίας για συγκεκριμένη ερευνητική πρόταση, και ελέγχει αν η υποβαλλόμενη ερευνητική πρόταση καλύπτεται από την έγκριση της αρμόδιας ΕΑΠ. Η απόφαση της Ε.Η.Δ.Ε. δεν υποκαθιστά την αδειοδότηση που προβλέπει το Π.Δ. 56/2013 ή άλλη νεότερη νομοθεσία.

3. Η χρήση των ζώων για πειραματικούς σκοπούς διέπεται από τη βασική αρχή των «3 Rs» (Replacement, Reduction, Refinement). Σύμφωνα με την αρχή της Αντικατάστασης (Replacement), η έρευνα σε ζώα δικαιολογείται μόνον όταν δεν υπάρχουν άλλες εναλλακτικές μέθοδοι, επιπλέον δε πρέπει να γίνεται προσπάθεια αντικατάστασης ζώων με άλλους κατώτερους οργανισμούς που έχουν λιγότερο ανεπτυγμένο νευρικό σύστημα και βιώνουν λιγότερο τον πόνο, όπως φυτά, μικροοργανισμοί και μετάζωα. Όταν τα ζώα δεν είναι δυνατόν να αντικατασταθούν, θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα για τη Μείωση του αριθμού τους (Reduction). Ο σχεδιασμός του πειράματος θα πρέπει να είναι τέτοιος, ώστε να δώσει αξιόπιστα αποτελέσματα με την χρήση του μικρότερου δυνατού αριθμού ζώων. Η Τελειοποίηση των μεθόδων (Refinement) επιβάλλει την ελαχιστοποίηση πόνου και ταλαιπωρίας στα ζώα.

4. Απαγορεύονται πειραματισμοί στους οποίους χρησιμοποιούνται είδη ζώων της άγριας πανίδας που απειλούνται με εξαφάνιση εκτός και εάν ο σκοπός της έρευνας αποσκοπεί στη διατήρηση των ζώων αυτών. Επιπλέον τα αδέσποτα ζώα συντροφιάς σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως πειραματόζωα.

Άρθρο 26

Έρευνα σχετικά με το φυσικό, οικιστικό και πολιτιστικό περιβάλλον

1. Έρευνες που μπορεί να επηρεάσουν τη βιολογική ποικιλότητα πρέπει να ενεργούνται σύμφωνα με τις ισχύουσες κάθε φορά διατάξεις σε εθνικό και διεθνές πλαίσιο και μετά την εξασφάλιση τυχόν απαιτούμενων αδειών από τους αρμόδιους φορείς. Κάθε έρευνα σχετικά με το περιβάλλον πρέπει να διεξάγεται με φροντίδα για την προστασία του και σύμφωνα με τις ορθές πρακτικές διαχείρισης των βιολογικών πόρων με βάση την αρχή της αειφορίας. Έρευνες που μπορεί να επηρεάζουν τη βιολογική ποικιλότητα πρέπει να διενεργούνται σύμφωνα με τη Σύμβαση του ΟΗΕ για τη Βιοποικιλότητα (Σύμβαση του Rio de Janeiro) και το συνοδευτικό πρωτόκολλο της Καρθαγένης για τη βιοασφάλεια, και την αντίστοιχη ελληνική νομοθεσία.

2. Η έρευνα σε γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς και μικροοργανισμούς πρέπει να διεξάγεται με βάση τις προβλέψεις της Κοινοτικής Οδηγίας 2001/18, όπως ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με την Υ.Α. 38639/2017 και εκείνες της Κοινοτικής Οδηγίας 1998/81, για την περιορισμένη χρήση γενετικά τροποποιημένων μικροοργανισμών, όπως ενσωματώθηκε στην ελληνική νομοθεσία με την Υ.Α. ΗΠ/11648/1943/2002.

3. Για τη χρήση, διακίνηση και αποκομιδή, μετακίνηση ραδιενεργών ουσιών απαιτείται ειδική άδεια της ΕΕΑΕ, σύμφωνα με τις ισχύουσες εκάστοτε διατάξεις (Ν. 1733/1987, 2480/1997, Ν. δ. 854/1971, Π. Δ. 22/1997).

4. Σε περίπτωση χρήσης ιοντιζουσών ή μη ιοντιζουσών ακτινοβολιών πρέπει να λαμβάνονται τα ειδικά μέτρα προστασίας τόσο για τους ερευνητές όσο και για τον γενικό πληθυσμό, σύμφωνα με την κείμενη νομοθεσία.

5. Καμία έρευνα δεν δικαιολογεί προσβολή του περιβάλλοντος κατά παράβαση των νόμων που έχουν θεσπιστεί για την προστασία του, καθώς και για τη διαχείριση των αποβλήτων.
6. Καμία έρευνα δεν δικαιολογεί προσβολή της πολιτιστικής κληρονομιάς κατά παράβαση της νομοθεσίας (Ν. 3028/2002).
7. Κατά την εκτέλεση τεχνικών έργων στο πλαίσιο μιας έρευνας πρέπει να τηρούνται οι κανόνες δεοντολογίας του Επαγγελματικού Κώδικα των Ελλήνων Μηχανικών, που εκδόθηκε βάσει των άρθρων 24 και 26 του από 27-11/14- 12-1926 Π. Δ. "Περί κωδικοποίησης των περί συστάσεως Τεχνικού Επιμελητηρίου κειμένων διατάξεων".